

N:o 85.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 24 Maj 1873.
— — — — Andra Kammaren den 24 — —

Riksdagens underdåniga Skrifvelse, om åtgärders vidtagande för bevakande af Statens rätt och fördel i afseende å de egendomar i Norrbottens län, hvilka benämnas »Gellivaraverken.»

(Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 3) Utlåtande N:o 24 och Första Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 3) Utlåtande N:o II.)

S. A. K.

Hos Riksdagen har fråga blifvit väckt derom att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Eders Kongl. Maj:t, täcktes låta vidtaga skyndsamma och kraftiga åtgärder för bevakandet af statens rätt och fördel i afseende å de egendomar i Norrbottens län, som förut innehafts af «The New Gellivara Company Limited.»

Under behandlingen af denna fråga har i betraktande kommit, hurusom Rikets Ständer redan den 5 Oktober 1860 uti underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t hemställt att, då lämpligaste sättet för landets uppodling i sammanhang med skogens behöriga vårdande syntes vara att lemna allmogen tillfälle till nybyggens anläggande, men, beträffande Norrbottens län hvarken de för enskilde eller bolag derstädes utfärdade privilegier om jord, till uppodling under frälsemannarätt, och om skogen, dels till kolning för jernverken och dels till stockfångst för sågverken, ej heller de i sednare tider meddelade nådiga föreskrifter rörande stockfångst-skogarne, i Rikets Ständers tanke, vore för befordrande af landets uppodling och hemmans-

anläggningar ändamålsenliga eller öfverensstämmande med föreskrifterna i 77 § af nu gällande Regeringsform, Kongl. Maj:t till förekommande deraf att icke äldre, af en eller annan grund förfallna privilegier måtte lägga hinder i vägen för de anstalter, som för nämnda ändamål kunde finnas vara med det allmänna bästa mest förenliga, måtte vidtaga sådan åtgärd, att alla om jord, skogar och stockfångst till sågverken inom Norrbottens län utfärdade privilegier blefve till deras gällande kraft så fort som möjligt pröfvade, på det att hvad som ej med rätt innehades måtte till Kronans fria disposition återfalla; hvarefter uppå Kongl. Maj:ts nådiga befallning, dels Kammar-kollegium genom underdånigt utlåtande den 20 December 1864 dels ock den för ordnandet af de Norrländska skogsförhållandena tillsatta komité, likaledes genom underdånigt utlåtande den 21 December 1870, i detta ämne sig yttrat och dervid uttalat följande åsigt, nemligen:

a) i fråga om de egoområden, under namn af Meldercreutska och Hermelinska odlingsdistrikten, som med hufvudsakligt syfte på bergverksnäringens uppmuntran och förkofran vid Meidersteins bruk och underlydande masugnar, genom skärskilda privilegier blifvit till uppodling upplåtna: att, till följd af eftersatt berghandtering samt försummade odlings- och byggnadsskyldigheter, villkoren i privilegierna icke blifvit fullgjorda, samt att, såsom följd häraf, så väl frälse- och säterifriheten som all vidare besittningsrätt till nyhemman redan längesedan vore af privilegii-innehafvarne förverkad; hvadan hemställt blifvit, att en noggrann och fullständig undersökning på stället måtte varda genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes försorg företagen på alla ofvanförmälda verk tillhörande hemman och nybyggen, till utrönande, dels hvilka vore i förhållande till sitt mantal och ränta behörigen uppodlade och bebyggda, dels hvilka vore öde, och dels hvilka hemman och nybyggen år 1804, då privilegii-friheten för Meldercreutska distriktet upphörde, icke varit i förhållande till sitt ursprungliga mantal uppodlade och bebyggda, utan nödgats undergå förmedling, samt att, sedan en sådan undersökning så i ena som i andra afseendet försiggått, frågan om upphörande af den förunnade frälse- och säterifriheten samt återgång till Kronan af ej mindre de öde lemnade och inom privilegii-tiden ej fullbordade eller förmedlade, än ock öfriga för bruksrörelsen nu ej använda hemman måtte i laga ordning mot privilegii-innehafvarne väckas;

b) beträffande Gellivaraverken tillydande Korpfors och Rensundsfors jernverksanläggningar med dertill anslagna skogar, å hvilka privilegier blifvit utfärdade genom Kongl. Brevven den 12 Mars och den 22 Juli 1828 samt Bergs-kollegii resolutioner den 31 Mars och den 25 Augusti samma år: att enär Korpfors masugn och Rensundsfors stångjernsverk, hvilka bort, vid privilegiets förlust, inom 1863 års utgång vara behörigen uppförda, hvarken dertförinnan ej heller sedermera blifvit uppförda och kommit till stånd, privilegii-innehafvaren vid slikt förhållande förverkat all vidare besittningsrätt till de förenämnda jernverk för nödig kolfångst tilldelade nybyggen; i anledning hvaraf likaledes hemställts att frågan om deras indragning till

Kronan

Kronan måtte i laga ordning emot privilegii-innehafvarne väckas samt den å nybyggena befintliga skog under tiden varda för annat nyttjande än till husbehof under förbud ställd; samt

c) angående Gellivaraverken tillhörande Awafors masugns och Hvitåfors bruks koldistrikts skog, hvarå privilegier blivut utfärdade genom Kongl. Brefven den 22 Mars 1827 och den 22 Juli 1828 samt Bergs-kollegii resolutioner den 11 December 1827 och den 25 Augusti 1828: att, enär masugnen vid Awafors blivut nedlagd och jernstillverkningen vid Hvitåfors stångjernshammare upphört, det skogsanslag, som uteslutande till kolfångst för dessa verk blivut på ofvannämnda skogsstrakter upplåtet, borde, efter skeende undersökning tillika, huruvida alla å förstnämnda skogsstrakter till odling tjenliga lägenheter, enligt privilegierna blivut till nybyggen anlagda och bebyggda, med stöd af de i privilegierna intagna vilkor för skogsstrakternas upplåtande uteslutande för bruksdriften samt föreskrifterna i Kongl. Förordningen den 17 December 1766 och Kammar-kollegii Kungörelse den 18 Juli 1821 till Kronan indragas;

Och har Kongl. Maj:t, vid föredragning af detta ärende den 19 April 1872, i nåder förklarad, att den af Riksdagen ifrågasatta pröfning af berörda privilegier icke borde omedelbart hos Kongl. Maj:t ega rum, men att det vore lämpligt om de af Kammar-kollegium och förenämnda komité gjorda hemställanden och förslag i afseende å omförmälda privilegier blefve tagna under öfvervägande vid de i orterna förefallande afvittringar och dylika förrättningar, der privilegiernas utsträckning och fortfarande bestånd kunde ifrågakomma; hvarföre ock Kongl. Maj:t förordnat, att Kammar-kollegii och skogskomitéens betänkanden skulle till trycket befordras, för att derefter genom Länsstyrelsens försorg utdelas till de personer, som vid nyssnämnda slags förrättningar kunde hafva att såsom kronoombud bevaka Kronans rätt och bästa samt tjena dem till ledning och upplysning i afseende å den talan de i sådan egenskap hade att föra; varande derjemte angående dessa så kallade Gellivaraverken upplyst, att desamma, sedan de flera gånger ombytt egare, under förra årtiondet öfvergått till Engelska bolaget »The Gellivara Company Limited,» som erhållit laga fasta å egendomarne, hvarefter nämnda bolag den 30 December 1867 af Rådstufvurätten i Luleå blivut försatt i konkurstillstånd, och egendomarne försålt å konkursauktion inför Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län den 20 November 1869, samt för 775,000 R:dr R:mt inropats af ett nytt engelskt bolag under namn af »The new Gellivara Company Limited,» hvilket åter den 15 Februari 1872 öfverlätit desamma till storbritanniske undersåten bankiren Giles Loder, som numera, efter att hafva erhållit Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd att i riket besitta fast egendom, lærer vunnit lagfart å och innehafva ifrågavarande egendomar.

Vid Kongl. Maj:ts nyssberörda nådiga förklarande, att det skulle ankomma på vederbörande kronoombud vid de i orterna förekommande afvittrings- och dylika

förrättningar att bevaka Kronans rätt och bästa i afseende på Gellivaraverken, tillåter sig Riksdagen i underdånighet erinra att, hvad afvittringarne angår, dessa förrättningar redan blifvit afslutade inom samtliga socknarne i Norrbottens läns kustland, hvaraf följer, att Kongl. Maj:ts nådiga föreskrift om de åligganden, som med hänsyn till förevarande fråga borde tillkomma vederbörande kronoombud vid afvittringsförrättningarne, endast kan ega tillämpning i fråga om afvittringarne i Luleå lappmark och de derstädes belägna till Gellivaraverken hörande egoområden; och att, efter hvad känt är, afvittringarne inom nämnda lappmark ännu icke ens tagit sin början, och således antagligt är, att en längre tidrymd kommer att förfluta innan ifrågavarande förrättningar hinna inom denna ort afslutas, och då åtminstone tvivelaktigt kan vara, huruvida de underordnade tjänstemän, hvilka vid afvittringarne och andra förrättningar i orterna, såsom syner och besigtningar m. m. hafva att bevaka Kronans rätt och bästa, i allmänhet kunna antagas besitta de insigter, som erfordras för att uti frågor af så invecklad beskaffenhet, som de här förekommande, bestämma om och i hvad mån, för hvarje särskildt fall, de af Kammar-kollegium och skogskomitén uttalade åsigter och hemställanden ega tillämplighet; lärar med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke, med afseende å de upplysningar, som rörande Gellivaraverkens tillstånd och förvaltning numera vunnits, det allmännas intresse kräfver vidtagande af skyndsammare och mera verksamma åtgärder än de som kunna ifrågakomma i sammanhang med ofvannämnda förrättningar. Enligt Riksdagens förmenande skulle det med förevarande frågas väckande afsedda syftemål på verksammaste sätt befordras, derest åt Advokatfiskals-embetet i Kammar-kollegium uppdrages att öfvervaka verkställigheten af den eller de utaf bemälte Kollegium och skogskomitén gemensamt tillstyrkta åtgärder, som Eders Kongl. Maj:t kunde finna påkallade å ena sidan af omtanken för statens rätt och bästa i afseende på Gellivaraverken, men äfven å andra sidan af åtskilliga i denna fråga förekommande grannliga förhållanden, hvilka icke torde böra förbises, såsom att Gellivaraverken för närvarande innehafvas af en främmande makts undersåte, hvilken likasom hans fångesman, det engelska bolaget „The new Gellivara Company Limited,» förvärfvat egendomarne under iakttagande af de uti landets lagar påbudna former, att visshet saknas huruvida Gellivaraverkens egare haft kännedom om de för dessa verk egendomliga förhållanden, i kraft hvaraf staten kunnat uppställa återvinningsanspråk på en del af dessa egendomar, och om dessa anspråks möjliga utsträckning, och ändtligen att nuvarande innehafvare, med afseende å den korta tid, som förflutit sedan han kommit i besittning af egendomarne, icke kunnat, äfven om han velat, fullgöra de eftersatta odlings- och byggnadsskyldigheterna eller andra vid privilegiernas åtnjutande fästade vilkor m. m. — hvilka omständigheter torde ur billighetens synpunkt böra mana till varsamt tillvägagående i förevarande fråga.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får Riksdagen i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes, på sätt och till den omfattning som Eders

Kongl. Maj:t kan finna lämpligt, inhemta upplysningar rörande Gellivaraverkens nuvarande tillstånd och förvaltning, och derefter taga i nådigt öfvervägande huruvida dessa upplysningar må anses, utöfver hvad Kongl. Maj:t härutinnan redan förordnat, påkalla ytterligare åtgärder i sådant syfte, som till bevakande af det allmännas rätt och bästa Kammar-kollegium och förutnämnda komité i deras ofvan åberopade underdåniga utlåtanden sammanstämmande förordat.

Riksdagen framhårdar etc.

Stockholm den 24 Maj 1873.

N:o 86.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 24 Maj 1873.
— — — — Andra Kammaren den 24 — —

Riksdagens underdåniga Skrifvelse, angående beräkningen af Statsverkets inkomster.

(Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14 och Memorial N:o 109 samt Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 15).

S. A. K.

Vid behandling af Eders Kongl. Maj:ts den 14 sistlidne Januari till Riksdagen aflättna nådiga Proposition angående statsverkets tillstånd och behof, har i afseende å beräkningen af statsverkets inkomster för den tid, nästa statsreglering omfattar, eller år 1874 och intill dess ny statsreglering derefter vidtager, äfvensom beträffande andra i sammanhang dermed stående frågor, Riksdagen fattat de beslut, hvarom här nedan i underdånighet förmäles.

Hvad först angår förslagspriset å Kronans spanmål för nämnda statsreglering så har Riksdagen, på sätt Eders Kongl. Maj:t behagat föreslå, beslutit, att det-